

CAMINOS CARRETEROS.

Antes de que se construyesen las vías de ferrocarriles con que hoy cuenta México, ligando entre sí los principales centros productores y de consumo, no existía otro medio de transportes que el de arrieros y carros, los que si bien han venido desapareciendo de todos aquellos lugares por donde ahora existen ferrocarriles, no se puede decir que sea así en todo el país, pues aún en muchas partes no hay otros medios de transportes que el sistema de recuas y carros ó carretas.

Precisar los fletes que estas empresas cobran por el transporte de mercancías ó productos, de un punto á otro, es cuestión de suyo casi imposible, debido á que las circunstancias materiales y económicas en cada caso, varían muchísimo, pues hay que tomar en consideración las distancias, lo más ó menos quebrado del camino, la estación del año en que hayan de hacerse los transportes, la competencia, los impuestos de cada Estado, etc., etc. Mas no obstante esta dificultad insuperable al tratarse de dar un dato tan importante, como lo es para el comercio la cuestión de los fletes, á fin de poder verificar cualquier cálculo mercantil, se pueden asentar algunas bases que sirvan, si no como un dato exacto, al menos aproximado á la verdad. Así, pues, estudiándose por comparación los fletes que se pagan generalmente durante todo el año á los arrieros, á los carros ó carretas, en cada Estado de la República, se pueden asentar las bases siguientes:

Para grandes distancias por arrieros.

Por cada legua en estación de aguas, 0.0004 de peso por libra.

Por cada legua en estación de sequías, 0.0003 de peso por libra.

Por carros ó carretas.

Por cada legua en estación de aguas, 0.0003 de peso por libra.

Por cada legua en estación de sequías, 0.00025 de peso por libra.

Para cortas distancias ya sea por carros ó por arrieros.

Por cada legua en estación de aguas, 0.0005 de peso por libra.

Por cada legua en estación de sequías, 0.0004 de peso por libra.

Por carros ó carretas.

Por cada legua en estación de aguas, 0.00025 de peso por libra.

Por cada legua en estación de sequías, 0.000175 de peso por libra.

ITINERARIOS Ó DERROTOS PRINCIPALES.

Itinerario de México á San Luis, Saltillo, Monterrey y Matamoros.¹

A Cuautitlán	0 leguas	7
Tula	11	18
Arroyozarco.....	13	31
San Juan del Río.....	12	43
Querétaro.....	14	57
San Miguel.....	14	71
Dolores.....	8	79

¹ El primer número señala la distancia de lugar á lugar, y el segundo la que hay desde México.

San Felipe.....	10 leguas	89
Jaral.....	7	96
Valle.....	6	102
San Luis.....	12	114
Bocas.....	12	126
Venado.....	11	137
Laguna Seca.....	9	146
Guadalupe.....	5	151
San Cristóbal.....	8	159
La Parida.....	8	167
Salado.....	10	177
San Salvador.....	7	184
Encarnación.....	9	193
Agua Nueva.....	8	204
Saltillo.....	8	209
Santa María.....	6	215
La Rinconada.....	5	220
Santa Catarina.....	5	225
Monterrey.....	9	234
Cadereyta.....	9	243
Ayancual.....	8	251
Salto.....	8	259
China.....	12	271
Zacate.....	11	282
Noria.....	12	294
Reynosa.....	13	307
La Mesa.....	10	317
Matamoros.....	11	238

De México á Guanajuato.

Querétaro.....	0 leguas	57
Celaya.....	11	68
Salamanca.....	7	75
Irapuato.....	5	82
Guanajuato.....	10	92

De México á Puebla y Veracruz.

De México á Ayotla.....	0 leguas	7
á Río Frío.....	7	14
á San Martín.....	7	21
á Puebla.....	7	28

á Amozoc.....	4 leguas	32
á Acajete.....	4	36
á Nopalucan.....	6	42
á Ojo de Agua.....	3	45
á Tepeyahualco.....	7	52
á Perote.....	7	59
á Las Vigas.....	5	64
á Jalapa.....	7	71
al Encero.....	4	75
al Puente Nacional.....	8	83
al Manantial.....	5	88
á Veracruz.....	5	93

De México á Tampico.

De México á Guadalupe.....	0 leguas	1
á San Cristóbal.....	4	5
á San Mateo Ixtlahuaca.....	10	15
al Mineral del Monte.....	8	23
á Mitán Grande.....	5	28
á Río Grande.....	6	34
á Río Oquicalco.....	4	38
á Zacualtipán.....	3	41
á Monte Panulco.....	3	44
á Papatípam.....	10	54
á La Pesca.....	6	60
á Las Flores.....	11	71
á Patayonca.....	3	74
á Los Huevos.....	4	78
á Esterilla.....	13	91
á Arroyo del Monte.....	12	103
á Tampico.....	4	107

De México á Acapulco.

De México á Tlálpam.....	0 leguas	4
á La Venta del Arenal.....	3	7
á Huichilaque.....	6	13
á Cuernavaca.....	4	17
á Sochiltepec.....	5	22
á Puente de Ixtla.....	5	27
á Los Azúchiles.....	6	33
á Tuxpan.....	5	38

á Tepecoacuilco.....	3 leguas	41
á Venta de Palula.....	6	47
á Venta de Estola.....	1	48
á Río de Mezcala.....	5	53
á Venta del Zopilote.....	7	60
á Zumpango.....	4	64
á Chilpancingo.....	3	67
á Hacienda de Hacahuizotla.....	7	74
á Hacienda de Buenavista.....	4	78
á Dos Caminos.....	3	81
á Venta de Palo Gordo.....	5	86
á Los Pozuelos.....	7	93
á Dos Arroyos.....	6	99
á Venta del Egido.....	4	103
á Venta Vieja.....	3	106
á Acapulco.....	4	110

De México á Querétaro, Guadalajara y San Blas.

De México á Tlalnepantla.....	0 leguas	3
á Hacienda de la Lechería.....	3	6
á Cuautitlán.....	1	7
á Huehuetoca.....	4	11
al Rancho de Bata.....	4	15
á Tula.....	3	18
á Hacienda de San Antonio.....	3	21
á Hacienda de la Goleta.....	3½	24½
á Calpulalpa.....	3½	28
á Hacienda de Arroyozarco.....	3	31
á Tenazat.....	2	33
á San Isidro.....	2	35
á Palmillas.....	6	41
á San Juan del Río.....	2	43
al Sauz.....	5	48
al Colorado.....	4	52
á Querétaro.....	5	57
al Río de Cuichití.....	5½	62½
á Celaya.....	5½	68
á Salamanca.....	6	74
á Irapuato.....	4	78
á Horcones.....	11	89
á Punta de San Juan.....	4½	93½
á Hacienda de Frías.....	7½	101

á Álamos.....	3 leguas	104
al Sauz.....	8	112
á Ranchos de Tierra Colorada.....	4	116
á Puente de Calderón.....	9	125
á Río Grande.....	3	128
á Guadalajara.....	7	135
á Venta ó Rancho del Mezcal.....	5	140
á la Hacienda de Huasca.....	6	146
á Amatatán.....	4	150
á Tequila.....	5	155
á Hacienda de la Magdalena.....	10	165
á Rancho de Tepuequíti.....	10	175
á Hacienda del Portezuelo.....	9	184
á Las Barrancas.....	4	188
á Ixtlán.....	9	197
á Ahuacatlán.....	4	201
á Tetitán.....	8	209
á Santa Isabel.....	6	215
á Zapotlán.....	5	220
á San Leonel.....	6	226
á Tepic.....	8	234
á Guaristamba.....	9	243
á San Blas.....	8	251

De México á Morelia.

De México á Cuajimalpa.....	0 leguas	5
á Lerma.....	7	12
á Toluca.....	4	16
á Ixtlahuaca.....	9	25
á San Felipe del Obraje.....	7	32
á la Hacienda de Tepetongo.....	8	40
á Maravatío.....	9	49
á Ucareo.....	6	55
á Zinapécuaro.....	4	59
á Indaparapéo.....	3	62
á Charo.....	3	65
á Morelia.....	4	69

De México á Oaxaca.

De México á Amozoc. (Véase el derrotero de México á Puebla y Veracruz).....	0 leguas	32
á Tepeaca.....	4	36

á La Venta.....	5 leguas	41
á Tlacotepec.....	5	46
á Tehuacán.....	9	55
á San Sebastián.....	6	61
á La Venta.....	2	63
á La Calavera.....	7	70
á San Juan de los Cués.....	8	78
á Quiotepec.....	4	82
á San Pedro.....	6	88
á Dominguillo.....	4	92
al Trapiche de Aragón.....	6	98
á San Juan.....	7	105
á Oaxaca.....	7	112

De México á Zacatecas y Durango.

De México á San Juan del Río. (Véase el derrotero de México á Querétaro).....	0 leguas	43
á La Palma.....	6	49
á Chichimequillas.....	8	57
á Los Ricos.....	6½	64½
á Jacales.....	5	68½
á Atotonilco, Santuario.....	5½	74
al Gallinero.....	6	80
á La Quemada.....	7	87
á San Felipe.....	4	91
al Rancho de Santa Efigenia.....	8	99
á Ojuelos.....	5	104
á Encinillas.....	7	111
á Las Letras.....	5	116
á Ciénega Grande.....	6	122
á Santa Gertrudis.....	7	129
á San Francisco de Adames.....	5	134
al Refugio.....	6	140
á Zacatecas.....	7	147
á La Calera.....	6	153
al Fresnillo.....	7	160
á Rancho Grande.....	8	168
á La Escondida.....	5	173
á Zain.....	6	179
al Arenal.....	6	185
á Sombrerete.....	5	190
al Calabazal.....	6	196

á Muleros.....	5 leguas	201
á San Quintín.....	7	208
á la Hacienda de la Punta.....	6	214
á la Hacienda de Anavacollan.....	7	221
á Durango.....	3	224

NOTICIA DE LAS DISTANCIAS DE MÉXICO Á LOS PUNTOS SIGUIENTES:

Michoacán.

	Leguas.
De México á Morelia.....	69
Maravatío.....	49
Pátzcuaro.....	76
Zitácuaro.....	65
Uruápan.....	98
Zamora.....	80
La Piedad.....	108
Puruándiro.....	106
Tacambaro.....	87
Huetamo.....	112

Jalisco.

De México á Guadalajara.....	135
Lagos.....	109
San Juan de los Lagos.....	121
La Barca.....	120
Sayula.....	160
Zapotlán el Grande.....	167
Tepic.....	259
San Blas.....	277
Bolaños.....	204

México.

De México á Cuernavaca.....	18
Toluca.....	16
Texcoco.....	9
Huejutla.....	65
Sultepec.....	38
Tulancingo.....	29
Cuautla.....	24
Temascaltepec.....	30

	Leguas.
Tenancingo.....	27
Huichapan.....	34
Pachuca.....	22
Ápam.....	25
Jilotepec.....	20
Ixmiquilpan.....	34
Chalco.....	10
Yautepec.....	25
Zimapán.....	44
Actopan.....	30
Zacatlán.....	33
<i>Guerrero.</i>	
De México á Tixtla.....	68
Chilpancingo.....	68
Acapulco.....	110
Tasco.....	39
Iguala.....	40
San Marcos.....	105
Chilapa.....	64
Ayutla.....	98
Zacatula.....	131
<i>Puebla.</i>	
De México á Puebla.....	28
Matamoros.....	46
Tepeaca.....	36
San Andrés Chalchicomula.....	46
Atlixco.....	34
Tehuacán.....	56
Huauchinango.....	46
Tetela del Oro.....	58
Zacapoxtla.....	60
Acatlán.....	60
Tepeji.....	44
Teziutlán.....	65
<i>Veracruz.</i>	
De México á Veracruz.....	93
Jalapa.....	71
Orizaba.....	62

	Leguas.
Córdoba.....	66
Perote.....	59
Alvarado.....	104
Tuxpan.....	81
<i>Tabasco.</i>	
De México á San Juan Bautista.....	240
<i>Yucatán.</i>	
De México á Mérida.....	359
Campeche.....	321
Sisal.....	370
<i>Oaxaca.</i>	
De México á Oaxaca.....	107
Teotitlán.....	115
Huajuápam.....	81
<i>Tehuantepec.</i>	
De México á Tehuantepec.....	175
Minatitlán.....	163
Coatzacoalcos.....	155
<i>Chiapas.</i>	
De México á San Cristóbal.....	387
Simojovel.....	258
Pichucalco.....	230
Palenque.....	342
<i>Tlaxcala.</i>	
De México á Tlaxcala.....	26
Huamantla.....	37
<i>Querétaro.</i>	
De México á Querétaro.....	57
San Juan del Río.....	43
Tolimán.....	60
Jálpam.....	62